

ФІНАНСИ ТА БАНКІВСЬКА СПРАВА

УДК 35.087.44:369
JEL Classification: G180; G220; G280

МЕХАНІЗМ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ СТРАХОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

©2020 **ВОЙТОВИЧ Л. М.**

УДК 35.087.44:369
JEL Classification: G180; G220; G280

Войтович Л. М.

Механізм державного регулювання розвитку страхової системи України

Метою дослідження є обґрунтування наукових підходів до необхідності державного регулювання, побудова механізму державного регулювання розвитку страхової системи та пошук можливостей його удосконалення з метою розвитку як страхової системи, так і національної економіки. У статті проаналізовано понятійно-категорійний апарат теорії державного регулювання страхової системи та розглянуто підходи вчених до розуміння поняття «механізм державного регулювання» у страховій сфері. Виділено основні відмінні риси між державним регулюванням страхового ринку та державним регулюванням страхової системи. Визначено, що на розвиток страхової системи впливає сукупність різних чинників, тому її державне регулювання набуває специфічних ознак залежно від часу, країни та обраної економічної політики. Запропоновано стисле та ширше бачення поняття державного регулювання розвитку страхової системи, під яким розуміємо застосування державою комплексу заходів впливу на сукупність елементів, які забезпечують ефективне функціонування страхової системи з метою досягнення її стабільного розвитку та економічного зростання держави в цілому. Побудовано механізм державного регулювання розвитку страхової системи, до якого запропоновано включати: стратегічну мету, завдання, суб'єкти, об'єкти, принципи, функції, методи й інструменти, форми державного регулювання та чинники впливу на розвиток страхової системи. Виокремлено такі принципи державного регулювання розвитку страхової системи: достатності, адекватності, послідовності, відкритості, справедливості, доцільності, ефективності, стабільності. Досліджено такі форми державного регулювання: нормативно-правове регулювання, організаційне регулювання, конкурентне регулювання, податкове регулювання, цінове регулювання, фінансовий моніторинг.

Ключові слова: державне регулювання, страхова система, механізм, розвиток, принципи, функції, чинники.

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2020-3-148-154>

Рис.: 1. **Бібл.:** 14.

Войтович Людмила Мирославівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри банківського і страхового бізнесу, Львівський національний університет імені Івана Франка (вул. Університетська, 1, Львів, 79001, Україна)

E-mail: chyzh@yahoo.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4514-7770>

Researcher ID: <http://www.researcherid.com/B-2526-2018>

Scopus Author ID: 57218768403

UDC 35.087.44:369
JEL Classification: G180; G220; G280

Voytovych L. M. The State Regulation Mechanism for the Insurance System Development in Ukraine

The purpose of the research is to suggest scientific approaches to prove the necessity of conducting state regulation, to construct a mechanism for the state regulation of the insurance system and to find some opportunities to improve this mechanism in order to develop both the insurance system and the national economy. The article analyzes the conceptual and categorical framework of the theory of the state regulation of the insurance system and considers various approaches to understanding the concept of the state regulation mechanism in the insurance sector. The main specific features of the state regulation in the insurance market, one the one hand, and the state regulation in the insurance system, on the other hand, is highlighted. It is determined that the development of the insurance system is influenced by a combination of factors, so the system's regulation provided by the state acquires specific features subject to the time, country and economic policy adopted. A new take on the concept of the state regulation of the insurance system is proposed, defining it as the application of the state leverage to influence the bunch of elements that ensure the effective performance of the insurance system in order to achieve its stable development and economic growth. A mechanism of state regulation of the insurance system development has been built, which should include the following elements: the strategic goal, tasks, subjects, objects, principles, functions, methods and tools, forms of the state regulation and factors influencing the insurance system development. The following principles of the state regulation of the insurance system development are highlighted: sufficiency, adequacy, consistency, openness, fairness, expediency, efficiency, stability. The following forms of the state regulation have been studied: statutory regulation, administrative regulation, antitrust regulation, tax regulation, price regulation, financial monitoring.

Keywords: development, factors, functions, insurance system, mechanism, principles, state regulation.

Fig.: 1. **Bibl.:** 14.

Voityvych Lyudmyla M. – Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Banking and Insurance Business, Ivan Franko National University of Lviv (1 Universytetska Str., Lviv, 79001, Ukraine)

E-mail: chyzhl@yahoo.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4514-7770>

Researcher ID: <http://www.researcherid.com/B-2526-2018>

Scopus Author ID: 57218768403

Вступ. Державне регулювання як процес у своїй реалізації потребує відповідних механізмів. Механізми позиціонуються нами як засіб втілення обраної державою концепції регулювання страхової системи. Загальнотеоретичний контекст розкриття змісту порушеного питання вимагає означення сутності таких понять, як: механізм, механізм державного регулювання, механізм державного регулювання розвитку страхової системи, для якої характерно є наявність розгалуженої системи об'єктів впливу.

Державне регулювання розвитку страхової системи належить до пріоритетних завдань державної політики у сфері страхування, є одним з ключових питань становлення нової моделі просторового розвитку та суттєвою складовою частиною забезпечення стабільності в економіці України в цілому.

Значення державного регулювання розвитку страхової системи в умовах трансформації українського суспільства невинно зростає. Його розвиток і функціонування зумовлюють соціально-економічні особливості України, загальноєвропейські тенденції розвитку, тенденції щодо інтеграції у світовий страховий простір. Від того, за допомогою яких механізмів та інструментів здійснюватиметься державне регулювання страхової системи, залежить швидкість і якість здійснення перетворень в економіці країни в цілому.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У сучасній страховій науці ще не досягнуто єдності у розумінні та трактуванні понять і категорій державного регулювання страхової системи. Фундаментальних наукових досліджень з цієї проблематики немає. Варто зазначити, що проблему державного регулювання розвитку страхової системи частково вивчали як відомі теоретики початку ХХ ст., так і сучасні науковці: О. Козьменко [1, с. 25], зазначаючи, що державне регулювання розвитку страхового ринку України в контексті сталого зростання має здійснюватися шляхом реформування системи державного нагляду за страховим ринком відповідно до вимог міжнародних директив платоспроможності страхових організацій Solvency I та II; О. Залетов [2, с. 8], вказуючи, що «у процесі становлення та розвитку ринку страхування життя держава виконує такі функції: регулювання, контролю, стимулювання, організації та захисту»; О. Гаманкова [3, с. 138], пояснюючи, під державним регулюванням – комплексний вплив держави на ринок страхових послуг як на єдину систему, включаючи вплив на всі суттєві елементи ринку: попит, пропозицію, ціну, конкуренцію; В. Фурман [4, с. 140], поділяючи державне регулювання страхування на пряме та непряме; Т. Яворська [5, с. 20], розглядаючи державне регулювання страхового підприємництва як сукупність заходів впливу, які застосовуються відповідними органами державної влади з метою досягнення визначених цільових пріоритетів розвитку страхового підприємництва.

Метою дослідження є обґрунтування наукових підходів до необхідності державного регулювання, побудова механізму державного регулювання розвитку страхової системи та пошук можливостей його удосконалення з метою розвитку як страхової системи, так і національної економіки.

Виклад основного матеріалу дослідження. Державне регулювання страхової системи зумовлене тими реаліями, в яких відбувається її сучасний розвиток. Проблеми, які нині характеризують вітчизняну страхову систему, та неспроможність самостійно їх вирішувати зумовлюють необхідність ефективного реагування з боку держави. Однак, незважаючи на тривалий період розвитку страхової системи в Україні, її державне регулювання лише формується, а відсутність чіткого понятійно-категорійного апарату теорії державного регулювання страхової системи є одним із чинників, що гальмує її розвиток.

Зупинимось на особливостях і суперечностях теорії державного регулювання страхової системи (ДРСС) детальніше. Інструментарієм наукового пізнання цієї проблеми будуть понятійно-категорійний та методологічний підходи. Понятійно-категорійний підхід охоплює сукупність таких основних понять: державне регулювання страхової системи, державне регулювання розвитку страхової системи, механізм державного регулювання розвитку страхової системи.

У Законі України «Про страхування» жодна стаття не розглядає сутності державного регулювання страхової діяльності. Проте, можна зрозуміти, що державне регулювання розглядається у розрізі державного нагляду за страховою діяльністю, де зазначено, що він здійснюється з метою дотримання вимог законодавства України про страхування, ефективного розвитку страхових послуг, запобігання неплатоспроможності страховиків і захисту інтересів страхувальників [6].

Вважаємо, що державне регулювання страхової системи необхідно розглядати як діяльність усіх органів державної влади щодо координації функціонування елементів страхової системи, а не лише відповідного уповноваженого органу. Згідно з підходом В. Фурмана державне регулювання страхової діяльності «являє собою створення державою рамкових умов для функціонування страхового ринку, в межах яких його суб'єкти вільні в ухваленні своїх управлінських рішень, вплив держави на учасників страхових відносин, що здійснюється по кількох напрямках» [4, с. 139].

Проведений нами аналіз засвідчує, що у чинному законодавстві та в іншій спеціалізованій літературі єдиних поглядів на зміст основних понять і категорій теорії державного регулювання страхової системи немає. Вважаємо, що «державне регулювання страхового ринку» є поняттям, ширшим, аніж поняття «державне регулювання страхової

системи», з огляду на суб'єкти та об'єкти його регулювання. Державне регулювання страхового ринку охоплює усіх учасників страхового ринку, включаючи страхувальників, страхові компанії, страхових посередників, а також процеси взаємодії між ними.

Більш конкретним є поняття «державне регулювання страхової системи», яке застосовують до елементів страхової системи, котрі пропонують послуги щодо страхового захисту, здійснюють перестраховання та іншу, передбачену законодавством, діяльність. У нашому розумінні, державне регулювання страхової системи – це комплекс заходів відповідних органів державної влади з метою досягнення визначених цільових орієнтирів розвитку страхової системи.

Своєю чергою, вважаємо за необхідне подати ширше бачення цього поняття, включивши процес розвитку. Під державним регулюванням розвитку страхової системи розумітимемо застосування державою комплексу заходів впливу на сукупність елементів, які забезпечують ефективне функціонування страхової системи з метою досягнення її стабільного розвитку та економічного зростання держави в цілому.

Розвиток страхової системи зазнає змін під впливом сукупності різного характеру чинників, тому її державне регулювання не є статичним, а набуває тих чи інших ознак, залежно від часу, країни, обраної економічної політики. На нашу думку, під видом державного регулювання страхової системи необхідно розуміти конкретну форму регулювання.

У вітчизняній страховій науці авторитетні науковці характеризували здебільшого окремі структурні елементи (методи та інструменти), а ґрунтовних наукових праць щодо механізму державного регулювання страхової системи до цього часу немає.

У загальному значенні під механізмом можна розуміти «сукупність процесів, прийомів, методів, підходів, за допомогою яких відбувається рух всієї системи і здійснюється досягнення певної мети» [7, с. 25]. Своєю чергою, проаналізувавши підходи вчених до визначення поняття «механізм державного регулювання», бачимо, що вони розглядають його як систему:

- засобів, важелів, методів і стимулів, за допомогою яких держава регулює економічні процеси, забезпечує реалізацію соціально-економічних функцій (І. Г. Кириленко [8, с. 356], М. Х. Корецький [9, с. 16–18]);
- методів або механізмів прямої та непрямої дії цілеспрямованого впливу державних і наддержавних органів управління на функціонування і розвиток економічної системи (Г. С. Григор'єв, Ю. М. Сафонов [10]);
- методів, важелів, інструментів впливу на об'єкт управління з відповідним правовим, нормативним та інформаційним забезпеченням (В. Г. Федоренко [11]);
- прийняття рішень і практичного здійснення заходів і процедур управління, спрямованих на забезпечення запланованого рамкового режиму (тобто умов) ефективного функціонування і розвитку економічної системи (І. В. Кобута [12, с. 138]);

- штучно створену, призначену для досягнення поставлених цілей, яка має певну структуру, сукупність правових норм, методів, засобів, інструментів державного впливу на об'єкт управління (Р. М. Рудніцька [13]).

Проте хочемо зауважити, що питанню дослідження «механізму державного регулювання розвитку» присвячено дуже мало наукових праць, тим більше у страховій сфері. Державне регулювання страхової системи передбачає досягнення певного результату, тобто має цільову спрямованість. Тому до структури механізму державного регулювання розвитку страхової системи зачислимо стратегічну мету та завдання.

Авторський підхід до формування механізму ДРСС розпочнемо із визначення компонентів, які будуть його наповненням (рис. 1). Проте необхідно враховувати, що зазначений механізм повинен розкривати методологію та організацію процесу державного регулювання, оскільки від методологічної бази залежить дієвість та ефективність системи державного регулювання страхової системи відповідно до обраного варіанту руху, що забезпечить досягнення поставлених стратегічних цілей.

Стратегічною метою ДРСС є забезпечення сприятливих умов для сталого розвитку страхової системи з належним захистом прав споживачів страхових послуг і подальшого економічного зростання в Україні.

Для ефективного здійснення ДРСС важливо чітко визначення його завдань. Такими завданнями державного регулювання страхової системи є:

- забезпечення стабільного розвитку страхової системи та її адаптація до умов, що змінюються у національній економіці;
- зміцнення економічної безпеки суб'єктів страхової системи, у тому числі забезпечення їх фінансової стійкості;
- створення сприятливого економічного середовища для розвитку страхової системи;
- систематизація страхового законодавства;
- оптимізація оподаткування суб'єктів страхової системи;
- розширення страхової діяльності для перестрахових компаній;
- сприяння інтеграції вітчизняної страхової системи у світовий страховий простір.

До суб'єктів ДРСС, які реалізують свої регулівні функції відносно об'єкта – страхової системи, належать: Національний банк України, Верховна Рада України, Президент України, Кабінет Міністрів України, Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку, Державна фіскальна служба України, Антимонопольний комітет України, Державна служба фінансового моніторингу України та інші органи відповідної компетенції. У механізмі, що нами розглядається, об'єктом регулювання є страхова система та її елементи, які здійснюють свою діяльність в Україні.

Теорія державного регулювання зумовлює необхідність системного підходу до вибору заходів впливу держави на страхову систему та формування структурних елементів механізму державного регулювання, які взаємопов'язані та взаємозалежні між собою і становлять цілісне утворення.

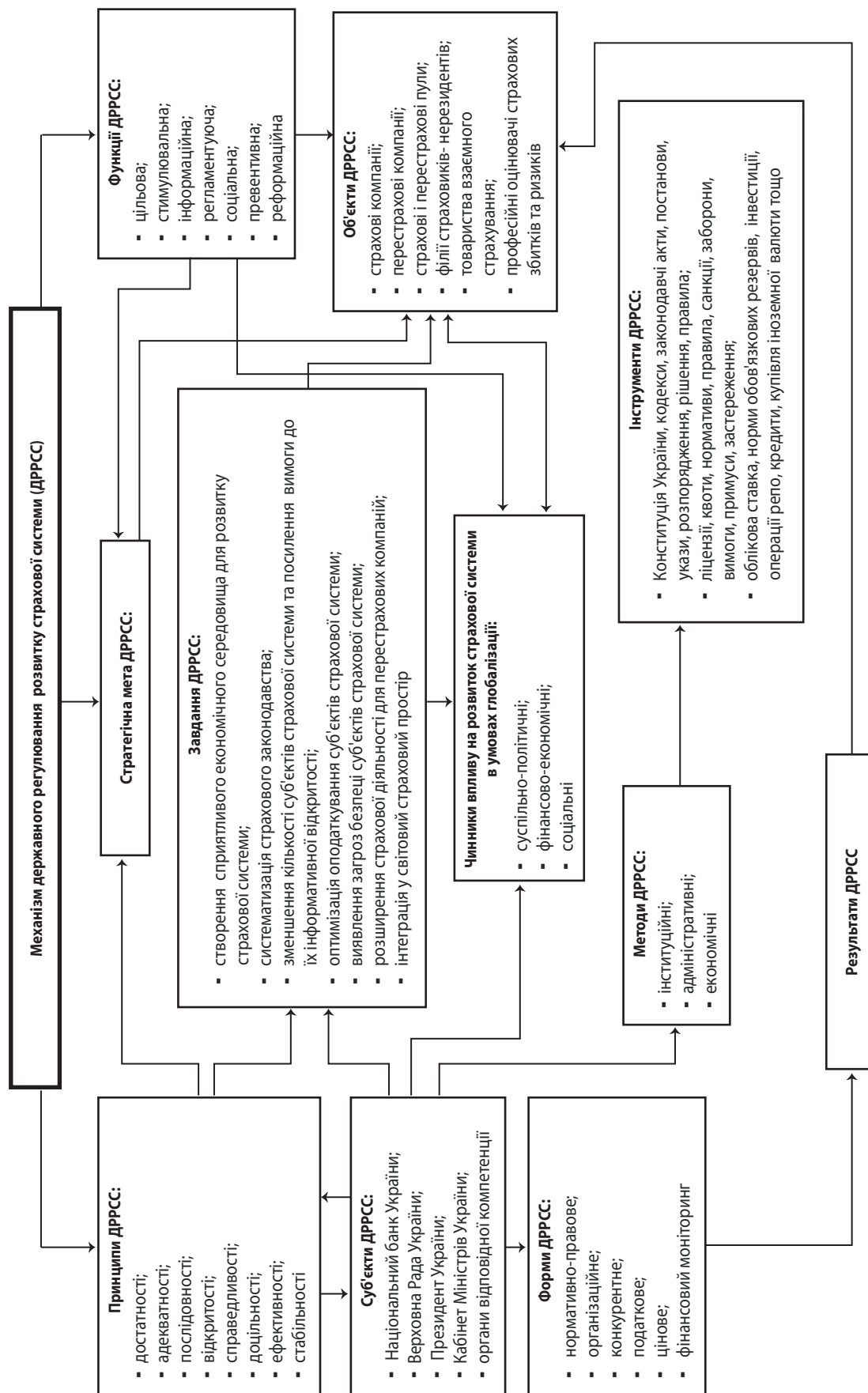

Рис. 1. Механізм державного регулювання розвитку страхової системи України

Джерело: складено автором

Оскільки методологія державного регулювання включає підходи, принципи та ґрунтується на логіці управління соціально-економічним розвитком держави, то до структури механізму державного регулювання розвитку страхової системи потрібно включити принципи як основні вихідні положення, незаперечні вимоги, дотримання яких сприятиме ефективному державному регулюванню. До них належать:

- принцип достатності – полягає у здійсненні державною визначених законом регулюючих функцій, які належать до її компетенції;
- принцип відкритості – передбачає інформування учасників страхової системи щодо діяльності держави у розрізі регулювання страхової діяльності, а також національної економіки в цілому;
- принцип адекватності – пояснює необхідність відображення державними регуляторами реального стану розвитку вітчизняної страхової системи та застосування форм і методів державного регулювання відповідно до вимог ринкового середовища;
- принцип справедливості – ґрунтується на рівноправності усіх учасників страхової системи перед відповідними державними регуляторами;
- принцип послідовності – пояснює відповідність дій органів державної влади цілям розвитку страхової системи та масштаби державного регулювання страхової системи у різні періоди в процесі послідовної зміни державних регуляторів у страховій сфері;
- принцип доцільності – ґрунтується на необхідності та доцільності державного регулювання страхової системи з метою вирішення існуючих в ній проблем та сприянні сталого розвитку;
- принцип ефективності – пояснює продуктивні дії регулюючих органів з метою забезпечення ефективного розвитку страхової системи;
- принцип стабільності – забезпечує необхідний вплив держави на страхову систему для вирівнювання піднесень і нівелювання спадів у процесі її розвитку.

Варто зауважити, що в умовах макроекономічної нестабільності та мінливості економічних процесів державне регулювання розвитку страхової системи має бути гнучким і спрямованим на адаптацію механізму до умов, що складатимуться під впливом різних чинників. Комплексне дотримання вищенаведених принципів гарантує цілеспрямоване, впорядковане й ефективне функціонування механізму ДРСС.

Невід'ємним компонентом змісту ДРСС є відповідні його функції. На нашу думку, функції ДРСС можна поділити на ті, що залишаються незмінними під впливом нових умов існування та трансформації, а також функції, набуті в процесі еволюції. Виокремимо такі функції ДРСС:

- стимулювальна – формування певних стимулів, які впливатимуть на функціонування учасників страхової системи з метою її розвитку;
- інформаційна – забезпечення поінформованості усіх учасників страхової системи щодо реалій у страховій сфері;

- цільова – визначення завдань, пріоритетів, основних напрямів і перспективних програм розвитку страхової системи в країні, адаптувавши міжнародний досвід;
- соціальна – надання соціального захисту та забезпечення соціальними гарантіями учасників страхової системи;
- регламентуюча – встановлення за допомогою законодавчих і нормативно-правових актів чітких правил діяльності й удосконалення правового механізму;
- реформаційна – застосування різного роду перетворень та змін у страховій системі з метою її зміцнення та розвитку.
- превентивна – виявлення загроз і запобігання їм у процесі формування та розвитку страхової системи.

Окреме місце у механізмі ДРСС займає зовнішнє середовище з його явищами, подіями, процесами й іншими чинниками, що можуть бути джерелом загроз, небезпек і ризиків, яке впливає на розвиток страхової системи в цілому. До чинників впливу на розвиток страхової системи у сучасних умовах глобалізації належать:

- суспільно-політичні (традиції, культура, умови, за яких формується страхова система, рівень політичної стабільності чи нестабільності тощо);
- фінансово-економічні (стабільність національної грошової одиниці, рівень інфляції та безробіття, конкурентоздатність національної економіки, конкурентоспроможність елементів страхової системи);
- соціальні (рівень доходів громадян, демографічна ситуація в країні – рівень смертності та народжуваності тощо).

На нашу думку, в теорії страхової системи необхідно виокремити такі форми державного регулювання:

- нормативно-правове регулювання (діяльність відповідних органів державної влади щодо встановлення обов'язкових юридичних норм і правил поведінки елементам страхової системи);
- організаційне регулювання (здійснюється внаслідок визначення порядку реєстрації та ліцензування страхових компаній, філій страховиків-нерезидентів, товариств взаємного страхування; встановлення правил діяльності суб'єктам страхової системи, зокрема, щодо надання страхових послуг, здійснення перестраховання; обґрунтування процесу ліквідації та реорганізації);
- конкурентне регулювання (здійснюється відповідними органами влади з метою створення інститутів, базових правил і правових норм, необхідних для формування конкурентного середовища, розвитку конкурентних відносин, попередження, обмеження та припинення зловживань ринковою владою у страховій системі);
- податкове регулювання (низка заходів держави, спрямованих на своєчасне поповнення дохідної частини бюджетів усіх рівнів; здійснюється у законодавчо визначеному порядку; податки можуть впливати та регулювати як макроекономічну си-

туацію у державі загалом, так і поведінку кожного суб'єкта зокрема);

- цінове регулювання (регулівний вплив ціни на діяльність елементів страхової системи охоплює багато напрямків, зокрема: за допомогою цін реалізація страхових послуг підпорядковується суспільним потребам, вираженим у формі платоспроможного попиту; ціни стимулюють зниження витрат на виробництво і реалізацію страхових послуг, запровадження досягнень науки тощо);
- фінансовий моніторинг (здійснюється з метою розроблення і застосування економічних механізмів гальмування, блокування тінювих схем у страховій системі).

У механізмі ДРСС виокремимо інституційні, адміністративні та економічні методи регулювання. Інституційні методи регулювання страхової системи регламентують поведінку суб'єктів страхової системи за допомогою неформальних правил і норм і розроблення, прийняття й затвердження законів і нормативно-правових актів. До неформальних правил і норм регулювання належать: довіра до суб'єктів страхової системи, правила ділових відносин у веденні діяльності цих суб'єктів, страхова культура, рівень корупції, котрі неформально можуть впливати на розвиток страхової системи в Україні.

З іншого боку, в Україні інституційне регулювання виявляється за допомогою: Конституції України, кодексів, законодавчих актів, законів Верховної Ради України, постанов Кабінету Міністрів України, указів Президента України, розпоряджень, рішень, положень, методичних вказівок, правил. Зокрема, закони виконують функцію довгострокового правового регулювання, а укази, нормативні акти – короткострокового, оперативного правового регулювання. Виокремлення інституційних методів регулювання є умовним, оскільки жодні заходи впливу держави на об'єкт регулювання не можуть відбуватися без інституту права. Тому всі інші методи (адміністративні та економічні) є правовими.

Адміністративні методи регулювання страхової системи – це способи прямого впливу органів державної влади на діяльність суб'єктів страхової системи, які встановлені відповідними документами, що мають юридичну силу і є обов'язковими до виконання. До адміністративних методів належать: ліцензування та реєстрація суб'єктів страхової системи; визначення для них правил діяльності; встановлення процесу ліквідації та реорганізації страхових компаній; застосування системи санкцій за порушення або невиконання окремими суб'єктами страхової системи правил діяльності. Інструментами адміністративного регулювання є: ліцензії, квоти, нормативи, правила, санкції, заборони, вимоги, примуси, попередження, зауваження, застереження.

Економічні методи державного регулювання здійснюють опосередкований вплив на економічні інтереси суб'єктів страхової системи та зумовлюють їхню поведінку. Вони є непрямим втручанням у страхову систему, мають мотиваційний характер впливу, реалізуються за допомогою монетарних, податкових, бюджетних і цінових інструментів.

Вибір тих чи інших економічних інструментів залежить від ситуації в країні, розвиненості ринкових відносин та доктрини економічної політики, впливу глобалізаційних процесів. На сучасному етапі розвитку монетарні інструменти регулювання з різною ефективністю використовують у всіх країнах. Вони найбільш поширені в історії регулювання ринкових відносин. Основними монетарними інструментами є: облікова ставка, норми обов'язкових резервів, валютні інтервенції, операції репо, кредити овернайт, купівля іноземної валюти тощо.

Висновки. Із проведеного дослідження можемо зробити висновок, що механізм державного регулювання розвитку страхової системи – це комплексна багатоконпонентна система заходів держави з метою цілеспрямованого впливу на діяльність суб'єктів страхової системи з ціллю її ефективного функціонування та стабільного розвитку в умовах глобалізаційної ринкової економіки. Механізм державного регулювання розвитку страхової системи є функціональною формою його системи. Отже, об'єктивний процес розвитку страхової системи зумовлює використання системного підходу до аналізу державного регулювання, а також необхідності напрацювання та впровадження цілісного складного механізму впливу держави на розвиток вітчизняної страхової системи.

ЛІТЕРАТУРА

1. Козьменко О. Страховий ринок України: стратегія функціонування в контексті сталого розвитку : автореф. дис. ... д-ра екон. наук : 08.00.08. Донецьк, 2009. 32 с.
2. Залетов О. Державне регулювання ринку страхування життя : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.08. Київ, 2007. 20 с.
3. Гаманкова О. О. Ринок страхових послуг України: методологія, практика : монографія. Київ : КНЕУ, 2009. 283 с.
4. Фурман В. М. Страхування: теоретичні засади та стратегія розвитку : монографія. Київ : КНЕУ, 2005. 296 с.
5. Яворська Т. В. Державне регулювання страхового підприємництва в Україні : монографія. Львів : ЛНУ, 2012. 420 с.
6. Про страхування : Закон України від 07.03.1996 № 85/96-ВР. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show>
7. Соціально-економічний механізм регулювання ринку праці та заробітної плати : кол. моногр. / [Д. П. Богиня, Г. Т. Куликов, В. М. Шамота, Л. С. Лисого та ін.]. Київ : Вид. полігр. дільниці ІЕ НАН України, 2001. 300 с.
8. Ком'яков О. М. Державне регулювання перехідної економіки : автореф. ... дис. канд. екон. наук : 08.01.01. Київ, 2000. 20 с.
9. Кириленко І. Г. Трансформація соціально-економічних перетворень у сільському господарстві України: проблеми, перспективи. Київ : ННЦ ІАЕ, 2005. 452 с.
10. Корецький М. Х. Державне регулювання аграрної сфери у ринковій економіці : монографія. Київ : УАДУ, 2002. 260 с.
11. Сафонов Ю. М., Григор'єв Г. С. Механізм державного регулювання фінансово-економічних процесів. *Ефективна економіка*. 2018. № 1. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6149>

12. Політична економія : підручник / за наук. ред. В. Г. Федоренка. Київ : Алерта, 2008. 487 с.

13. Кобута І. В. Зміни у регулюванні аграрного сектора у зв'язку зі вступом України до Світової організації торгівлі та євроінтеграцією. *Науковий вісник Національного аграрного університету*. 2007. Вип. 110. Ч. 2. С. 34–35.

14. Рудницька Р. М., Сидорчук О. Г. Сутність та зміст механізмів державного управління та принципів їх функціонування. *Публічне управління: теорія та практика*. 2014. Вип. 4. С. 50–60. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pubupr_2014_4_10

REFERENCES

Bohynia, D. P. et al. *Sotsialno-ekonomichni mekhanizm rehulivannia rynku pratsi ta zarobitnoi platy* [Socio-economic Mechanism of Labor Market and Wage Regulation]. Kyiv: Vyd. polih. dilnytsia IE NAN Ukrainy, 2001.

Furman, V. M. *Strakhuvannia: teoretychni zasady ta stratehiia rozvytku* [Insurance: Theoretical Principles and Development Strategy]. Kyiv: KNEU, 2005.

Hamankova, O. O. *Rynok strakhovykh posluh Ukrainy: metodolohiia, praktyka* [Ukrainian Insurance Services Market: Methodology, Practice]. Kyiv: KNEU, 2009.

[Legal Act of Ukraine]. <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show>

Kobuta, I. V. "Zminy u rehulivanni ahrarnoho sektora u zviazku zi vstupom Ukrainy do Svitovoi orhanizatsii torhivli ta yevrointehratsiieiu" [Changes in the Regulation of the Agricultural Sector in Connection with Ukraine's Accession to the World Trade Organization and European Integration]. *Naukovyi visnyk Natsionalnoho ahrarnoho universytetu*, vol. 2, no. 110 (2007): 34–35.

Komiakov, O. M. "Derzhavne rehulivannia perekhidnoi ekonomiky" [State Regulation of the Transition Economy]: *avtoref. ... dys. kand. ekon. nauk : 08.01.01, 2000.*

Koretskyi, M. Kh. *Derzhavne rehulivannia ahrarnoi sfery u rynkovii ekonomitsi* [State Regulation of the Agricultural Sector in a Market Economy]. Kyiv: UADU, 2002.

Kozmenko, O. "Strakhovyi rynek Ukrainy: stratehiia funktsionuvannia v konteksti staloho rozvytku" [Insurance Market of Ukraine: Strategy of Functioning in the Context of Sustainable Development]: *avtoref. dys. ... d-ra ekon. nauk : 08.00.08, 2009.*

Kyrylenko, I. H. *Transformatsiia sotsialno-ekonomichnykh peretvoren u silskomu hospodarstvi Ukrainy: problemy, perspektyvy* [Transformation of Socio-economic Transformations in Agriculture of Ukraine: Problems, Prospects]. Kyiv: NNTs IAE, 2005.

Politychna ekonomiiia [The Political Economy]. Kyiv: Alerta, 2008.

Rudnitska, R. M., and Sydorчук, O. H. "Sutnist ta zmist mekhanizmiv derzhavnoho upravlinnia ta pryntypiv yikh funktsionuvannia" [The Essence and Content of Public Administration Mechanisms and Principles of Their Functioning]. *Publichne upravlinnia: teoriiia ta praktyka*. 2014. http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pubupr_2014_4_10

Safonov, Yu. M., and Hryhoriev, H. S. "Mekhanizm derzhavnoho rehulivannia finansovo-ekonomichnykh protsesiv" [The Mechanism of State Regulation of Financial and Economic Processes]. *Efektivna ekonomika*. 2018. <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6149>

Yavorska, T. V. *Derzhavne rehulivannia strakhovoho pidpriemnytstva v Ukraini* [State Regulation of Insurance Business in Ukraine]. Lviv: LNU, 2012.

Zalietov, O. "Derzhavne rehulivannia rynku strakhuvannia zhyttia" [State Regulation of the Life Insurance Market]: *avtoref. dys. ... kand. ekon. nauk : 08.00.08, 2007.*

Стаття надійшла до редакції 11.08.2020 р.